

Gemeente van onze Heer Jezus Messias

1. Dat had ik eigenlijk het liefst eerst gedaan: u pen en papier geven en aan u vragen om op te schrijven wat u onder 'eeuwig leven' verstaat en te noteren wat daar uw beelden bij zijn, en hoe u daar tegenaan kijkt. Hoort het ook tot uw geloofspakket? En ik zou hopen dat u een eerlijk antwoord geeft op mijn vraag: of u daar ook naar uitkijkt, naar dat eeuwige leven?

In de apostolische geloofsbelijdenis staat dat 'eeuwig leven' helemaal aan het slot, samen met 'de wederopstanding des vleses'. Ze vormen de laatste dingen in de geloofsbelijdenis, *ta eschata* in het Grieks; ze maken in de theologie onderdeel uit van de eschatologie, de leer van de laatste dingen.

2. In gesprek met mensen merk ik vaak dat het hier om dingen gaat die hun vanzelfsprekendheid verloren hebben. Sommigen hebben deze dingen zelfs helemaal losgelaten, ze kunnen er niets mee; het lukt hun niet meer om in deze (laatste) dingen te geloven. Daar kunnen andere mensen van schrikken. En ook dat mag. Laten we elkaar die ruimte geven. Maar die mensen die ervan schrikken dat anderen daar niet meer in kunnen geloven, lukt het vaak ook niet om die ander in hun moeite behulpzaam te zijn. Dan begint hij/zij toch vaak ook te stotteren, en weet niet goed uit te leggen waarom dat voor hem/haar nu eigenlijk zo van belang is, waarom je toch eigenlijk niet zonder deze laatste dingen kan.

Ze mogen hun vanzelfsprekendheid kwijt zijn, dat is niet alles, want mensen zijn daardoor ook iets van hun houvast kwijt, dat met het geloof in deze laatste dingen gegeven was.

Wat ze vaak niet of minder in de gaten hebben, is dat ze zo de dood het laatste woord gegeven hebben, ja, dat de dood zo toch echt het laatste is. Laat ik het nog scherper formuleren om u de ultieme consequentie te laten horen. In deze beleving is de dood 'het laatste ding', behoort de dood - in plaats van het eeuwige leven - tot de eschatologie. Ja, valt de eschatologie met de dood samen!

Zou je deze mensen vragen naar hun geloof dat alles met deze wereld toch goed komt, dan zou je nog wel eens raar kunnen opkijken, want dan lijken ze daarin wel te kunnen geloven. Opvallend toch eigenlijk, alsof er dan niet heel wat van een mens gevraagd wordt om te geloven. Dat is het ene. En het andere is dat veel mensen er weinig oog voor hebben dat die twee, het eeuwige leven en het koninkrijk van God, heel dicht tegen elkaar aan liggen, wat zeg ik, eigenlijk beelden zijn die hetzelfde tot uitdrukking zoeken te brengen. U moet het verhaal van de rijke man maar eens lezen (Lucas 18:18-27), waar het begint met: 'Wat moet ik doen om eeuwig leven te beërven?' en waar Jezus even verderop het andere beeld gebruikt, en spreekt van 'het binnegaan in het koninkrijk van God' (18:24-25).

Ik moet nog eventjes verder met die mensen die zeggen dat de dood het laatste woord *heeft* en het laatste woord *is*. Want wat zeg je dan *ten diepste* ....? Dan zeg je ten diepste dat het allemaal toch niks uitmaakt, omdat het toch allemaal op hetzelfde neerkomt. Het komt uiteindelijk neer op de dood, het ultieme niets. Dat het allemaal toch niks uitmaakt, klinkt pijnlijk op een dag als vandaag. Het maakt toch allemaal niks uit: verzet of geen verzet. Het maakt toch allemaal niks uit, want het komt toch allemaal op hetzelfde neer: dictatuur of democratie. Helemaal op een dag als vandaag en op een dag als morgen, op 4 en 5 mei, dringt het juist zo ontzettend sterk tot je door dat er echt wel degelijk verschil is in de weg die die je gaat. Het is het verschil tussen vrijheid en onvrijheid, tussen dood en leven!

3. Wat ik vanmorgen met u wil doen, is zoeken, zoeken naar de betekenis van 'eeuwig leven'. Maar het is goed om dan toch eerst terug te gaan naar de geloofstraditie, naar de apostolische geloofsbelijdenis. Daar staat dat 'eeuwig leven' helemaal aan het eind. Is dat een kwestie van chronologie? De schepping aan het begin, het eeuwige leven aan het eind (van de geschiedenis)? Ja, dat kan het krijgen, als je het geloof historiseert, als je de dingen van het geloof als historische categorieën beschouwt.

Maar nee, het staat aan het eind, omdat het daarop uitloopt. Het geloof zoekt daar te eindigen. De gelovige, moet ik zeggen, leeft in de verwachting dat het daar eindigt. Het gaat hier om het finale van het geloof, om waar de weg van het geloof uiteindelijk eindigt. Dat is het eerste dat ik hier moet zeggen. Het tweede. In de apostolische geloofsbelijdenis volgt 'eeuwig leven' direct op 'en (ik geloof) de wederopstanding des vleses'. Wij zijn geneigd om het ene los te zien van het andere, alsof het om twee grootheden gaat, waarin je apart zou kunnen geloven.

Ja, dat geldt eigenlijk voor heel de geloofsbelijdenis. En zo wordt er ook steeds mee omgegaan. Moet u maar zien hoe de geloofsbelijdenis behandeld wordt, als de twaalf artikelen van het geloof, alsof het eigenlijk niet om één beweging zou gaan, waaruit je de dingen niet mag losmaken. Het hoort allemaal bijeen.

Maar goed, kijk je dan naar het eschatologische deel, kijk je dan naar het slot, dan moet u weten dat dat eeuwige leven niet kan zonder, los van de opstanding (der doden), 'de wederopstanding des vleses', zoals het in de geloofsbelijdenis wordt genoemd. Zonder opstanding der doden geen eeuwig leven. Zie Jezus.

Opgestaan uit de doden en nu deelhebbend aan het eeuwige leven. Daar eindigt zijn weg, daar eindigt ook onze weg, als wij in zijn spoor treden.

4. Daar zit, eerlijk gezegd, ook altijd een beetje mijn moeite, als het gaat over de dingen van het geloof. Ze worden zo vaak uit hun verband losgemaakt. Losgemaakt uit de Schriften zijn ze een zelfstandig leven gaan leiden. Alsof dat zo kunnen: een eigen leven leiden.

Ben je met zo'n artikel bezig, dan zal je toch steeds moeten denken aan de plek, aan de plekken in de Schrift waar over deze dingen wordt gesproken, willen de dingen van het geloof niet hun eigen invulling gaan krijgen. Want dat gaat dan natuurlijk gebeuren. Een ieder gaat er het zijne of het hare bij bedenken, en voor je het weet, ben je heel ver weg van de oorspronkelijke bedoeling.

Een rondleiding door de Schriften zou ik vanmorgen moeten geven. Maar dat is toch meer iets voor het leerhuis. Een paar noties wil ik vanmorgen voor het voetlicht brengen:

a. Dan moet ik beginnen met erop te wijzen dat wij doen alsof er alleen maar sprake is van 'eeuwig leven', maar in de Schrift zelf staat daar iets tegenover. Het meest duidelijke voorbeeld laat ik u horen uit de eschatologische rede van Jezus in het Matteüsevangelie. Een rede die op precies dezelfde plek staat als onze rede uit het Johannesevangelie, waar het hogepriesterlijke gebed het slot van vormt. In Johannes staat zijn afscheidsrede vlak vóór het passie- en paasverhaal. Hetzelfde is het geval met de eschatologische rede in Matteüs. U moet het slot horen, want daar hoort u van welke tegenstelling dat 'eeuwig leven' deel uitmaakt. Matteüs 25:46, het slot van de rede over de werken van barmhartigheid, zoals ze ook wel genoemd worden. Een paar jaar terug was het ons jaarthema. Vers 26. 'En dezen zullen heengaan naar de eeuwige straf, maar de rechtvaardigen naar het eeuwige leven.' Kijk, gemeente, ziet u het, dat is nu precies, waar het hier over gaat, dat is wat Jezus ons hier wil laten zien, *dat* er verschil is en dat het wat uitmaakt, dat het ene 'nergens toe' leidt, en het andere naar het eeuwige leven toegaat.

b. En daarmee ben ik ook direct bij een tweede notie. Want wat je telkens ziet, is dat er een beweging aan voorafgaat. Ik kan ook zeggen, er hoort een beweging bij. Jezus spreekt over het *gaan naar* ..... het eeuwige leven, zoals hij eerder bij de rijke man sprak over het *binnengaan* in het koninkrijk van God. En dan begrijp je ook dat het hier niet zozeer gaat om iets dat je overkomt, het eeuwige leven dat je ooit eens zal toekomen, als wel dat het te maken heeft met een weg die je gaat, en die ergens uitkomt, die ergens toe leidt. Mijn collega Nagel had het met Hemelvaart over de gemeente, de gelovige als golfbreker. Als ik dat naar deze zondag mag overbrengen, dat zou ik zeggen dat geloof als zodanig een golfbreker is, een golfbreker tegen dat idee dat het allemaal toch niks uitmaakt, tegen die opmerking die je maar al te vaak hoort: 'Ach, het leidt toch nergens toe, wat zou je je druk maken, wat zou je je inzetten? Wat heeft het voor nut? Niks toch.'

5. De ene weg loopt nergens op uit, en de andere gaat naar het eeuwige leven. In de geloofsbelijdenis staan alle kaarten op die ene poot van het eeuwige leven. Heel verrassend toch. Daar wordt alleen nog maar gesproken van 'eeuwig leven'. Dat is niet bepaald ons levensgevoel. Daar zitten we veel meer aan de andere kant. Dat het slecht gaat aflopen, helemaal als het zo doorgaat. De milieufilm van Al Gore mag dan achter de rug zijn, waarin we een uitermate somber beeld voorgeschoteld krijgen, als het zo doorgaat met het milieu van deze aarde, dat gevoel dat erachter zit, dat de dingen niet goed komen, dat zit er dieper bij ons in dan we denken. Dat merk je vaak in gesprekken, als je even doorvraagt. Dan zitten we al gauw, waar het ook over gaat, op de sombere poot.

Kijk, gemeente dat maakt die poot van de geloofsbelijdenis nu juist zo bijzonder. Daar gaat het alleen maar over die andere poot. Daar komt die andere poot, dat het allemaal naar de verdommenis gaat, zelfs helemaal niet voor. Die hoor je niet. Alsof ie niet bestaat!

In de geloofsbelijdenis komt die niet voor. En ik denk dat ze daarvoor gekeken hebben naar dit gebed van een zoon met zijn vader. Ik weet niet hoe het u vergaat, maar ik voel *gêne*, als ik Johannes 17 lees. Dat je zo in de intimiteit van twee 'mensen' betrokken wordt, had ik bijna geschreven, maar u begrijpt wel wat ik bedoel. Dat u en ik het mogen horen, is omdat het toch ook voor onze oren is bestemd: deze voorbede die Jezus hier voor ons doet. *Hogepriesterlijk* heet dit gebed. Hogepriesterlijk is het vanwege deze *intercessie*, vanwege deze *tussenkomst* ten behoeve van ons.

Ik zei, ik denk dat ze daarvoor naar dit gebed hebben gekeken. Want waar Jezus op diverse andere plekken in het Johannesevangelie ook de andere poot, de andere kant laat horen, die kant die daar lijnrecht tegenover staat, die kant van het verlies, daar doet hij dat *hier* niet. Daar wordt ook bij hem de laatste keer dat het in het (Johannes)evangelie voorkomt, alleen van 'eeuwig leven' gesproken.

Ik las u toch maar het hele hogepriestelijk gebed voor, hoewel het leesrooster me alleen de eerste dertien verzen wilde laten lezen. Ik zal u nu verklappen waarom ik dat deed. Omdat u misschien mocht denken dat Jezus het verderop in dat gebed daar wel over zou hebben, over die andere kant die er toch ook is, die andere kant waar hij het eerder over gehad heeft. Ik betrapte mezelf er heel even op om hem (=Jezus) toch even in dat gebed te onderbreken en te zeggen: 'Vergeet u niets iets. Vergeet u nou niet om erop te wijzen dat er ook een andere kant is, dat er mensen zijn die een heel andere weg gaan.' Ja, je hebt zelfs de neiging om hem te waarschuwen: 'Denk nou niet direct dat het met alles en iedereen wel goed komt. U kent de wereld toch. U weet zelf ook van de haat die er kan zijn' (Joh. 17:14)? Of: 'Nou je zult er nog wel achterkomen hoe mensen met mensen omgaan. Je zult het nog wel zien.'

Gemeente, je kunt het bijna niet geloven dat hij zo alleen nog maar spreekt van 'eeuwig leven'.

Wat dat is, als je alleen nog maar die ene kant laat horen en zien? Gemeente, dat kan alleen toch maar liefde zijn?

In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

Schriftlezingen: Ezechiël 39:21-29 en Johannes 17:1-13 + 14-26

*Zondag 'Exaudi (=Hoor)', 4 mei 2008
Bethelkerk, Den Haag-Loosduinen
ds. Nico Riemersma*